

Digitalizacija i transparentnost u hrvatskoj lokalnoj samoupravi

Veber, Igor

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:379273>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

PRAVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE FINANCIJE
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ JAVNE
UPRAVE

Završni rad

**DIGITALIZACIJA I TRANSPARENTNOST U
HRVATSKOJ LOKALNOJ SAMOUPRAVI**

Igor Veber

Mentor: izv.prof. dr. sc. Mihovil Škarica

Zagreb, srpanj 2023. godine

Izjava o izvornosti

Ja, Igor Veber pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Igor Veber, v.r.

SAŽETAK

U Republici Hrvatskoj ustrojene su ukupno 555 jedinica lokalne samouprave, i to 428 općina i 127 gradova te 20 jedinica područne (regionalne) samouprave, odnosno županija. Grad Zagreb, kao glavni grad Republike Hrvatske, ima poseban status grada i županije, tako da je u Republici Hrvatskoj sveukupno 576 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Rad je fokusiran na temu transparentnosti i digitalizacije u lokalnim samoupravnim jedinicama Republike Hrvatske. Važno je napomenuti i istaknuti da se radi o temi koju karakterizira dugotrajni proces koji je ubrzan radi izazovnih vremena. Primjerice pojava koronavirusa ubrzala je procese stvaranja jakih podloga za pružanje digitalnih usluga. Kako se mijenjala uloga građanina tijekom povijesti tako su se i mijenjale njegove potrebe. On je sada sposoban i od njega se traži da aktivno sudjeluje u kreiranju javnih politika i da bude aktivan u praćenju i davanju povratnih informacija tijelima javne vlasti. Republika Hrvatska još je na putu koji vodi vrhu ljestvice država koje su uspješne u transparentnosti i digitalizaciji. Ona svojim strategijama i zakonodavnim okvirom jača institucije koje su za to nadležne, a također i građaninu daje širi spektar usluga koje može zatražiti online i pratiti status svog predmeta. Rad analizira prethodno stanje s onim današnjim primjenjujući podatke nekih provedenih istraživanja i navodi primjere nekih gradova koji bi trebali biti uzor daljnjem razvoju.

Ključne riječi: digitalizacija, transparentnost, lokalna samouprava, otvorenost, Europska unija, Hrvatska

ABSTRACT

In Republic of Croatia are 555 self-government local units, namely 428 local municipalities, 127 cities and 20 units of regional self-government, i.e., counties. The City of Zagreb as the capital town of Republic of Croatia has special status of a city and county. So, there are a total of 576 units of local and regional self-government units in Republic of Croatia. The thesis is focused on the topic of transparency and digitization in local self-governing units of the Republic of Croatia. It is important to note that this is a long-term process that has been accelerated due to challenging times. For example, the emergence of the coronavirus accelerated the process of creating strong foundations for the giving of digital services. As the role of the citizen changed throughout history, his needs increased. He is now able and it is required to actively participate in the creation of public policy and to be active in monitoring and providing feedback to public authorities. The Republic of Croatia is still on its way to being at the top of the list of countries that are successful in transparency and digitalization. With its strategies and legislative framework, it strengthens the institutions that are responsible for this, and also provides the citizen with a larger area of services that can be requested online and check the status of their case in every time. The thesis analyzes the previous with today's situation and apply data of some research and gives examples of some cities that should be a model for further development.

Key words: digitization, local transparency, self-government, openness, European Union, Croatia

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DEFINICIJE POJMOVA	3
2.1. <i>Jedinice lokalne samouprave</i>	3
2.2. <i>Digitalizacija</i>	5
2.3. <i>Transparentnost</i>	6
3. JAČANJE ULOGE GRAĐANA I DOKTRINA DOBRE UPRAVE	7
3.1. <i>Dobra uprava</i>	8
4. ZAKONODAVNI OKVIR PRAVA NA PRISTUP INFORMACIJAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	9
5. USPOREDBA IZVJEŠĆA POVJERENIKA ZA INFORMIRANJE O PROVEDBI ZAKONA O PRAVU NA PRISTUP INFORMACIJAMA ZA 2020. I 2021. GODINU .	12
6. MJERENJE TRANSPARENTNOSTI I PRAVA NA PRISTUP INFORMACIJAMA	15
6.1. <i>Transparentnost županija, gradova i općina u pogledu proračuna</i>	15
6.2. <i>Rezultati</i>	16
7. DIGITALNA TRANSFORMACIJA	17
7.1. <i>Grad Bjelovar – prvi digitalni grad u Hrvatskoj</i>	18
7.2. <i>Grad Rijeka</i>	19
7.3. <i>Grad Pregrada</i>	20
7.4. <i>Grad Split</i>	21
7.5. <i>Grad Zagreb</i>	21
8. SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA RAZVOJ DIGITALNOG DRUŠTVA	22
8.1. <i>Sustav e-Građani</i>	22
8.2. <i>Nacionalni plan razvoja javne uprave za razdoblje od 2022. do 2027. godine</i>	24
8.3. <i>Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine</i>	25
8.4. <i>Strategija digitalne Hrvatske za razdoblje do 2030. godine</i>	26
9. POVEZANOST DIGITALIZACIJE I TRANSPARENTNOSTI JAVNE UPRAVE 27	27
10. ZAKLJUČAK	28
Popis literature:	30

1. UVOD

Rad započinje objašnjavanjem osnovnih definicija pojmova koji će se protezati kroz rad te se usredotočuje na pravo na pristup informacijama, a tek onda na procese digitalizacije te na njihovu povezanost. Prikazuje se razvoj uloge građana prema upravi te objašnjava važnost dvosmjernog procesa građana i uprave, na način, da i javna uprava dobije povratnu informaciju od građana. Preporučuju se potrebne promjene i objašnjavaju dobre prakse i na koji način digitalizacija pomaže građaninu/korisniku u obavljanju svojih svakodnevnih obaveza vezanih za dokumente i slično. Također, objašnjava se povezanost između transparentnosti i otvorenosti i na koji način se građanin osjeća spreman sudjelovati u javnim poslovima. On, ako se osjeća da je informiran i da ima utjecaja, on će i spremnije sudjelovati i participirati u lokalnim poslovima. Također u radu se prikazuje što su to lokalni poslovi i kada počinje jačanje lokalnih razina vlasti te koji su gradovi uspješni u sveobuhvatnom sustavu upravljanja u smislu digitalizacije i transparentnosti. Važno je istaknuti osnovni zakonski okvir koji u Republici Hrvatskoj daje jamstvo na pristup informacijama i transparentnosti, ali i strategije koje opisivanjem vizije Republike Hrvatske u narednim godinama, daju smjernice prema napretku društva i države kao takve.

Rad je koncipiran kao sekundarno istraživanje. Sekundarno istraživanje sastoji se od prikupljanja potrebne literature za izradu rada, odnosno sistematizaciju, u knjižnici Pravnog fakulteta u Zagrebu, Nacionalnoj sveučilišnoj knjižnici Zagreb, kao i portalima znanstvenih članaka i baza podataka te propisima i relevantnim internet stranicama.

Rad se sastoji od nekoliko dijelova. Prvi dio rada je *Uvod* u kojem se iznosi predmet rada, cilj rada, struktura te korištene metode pri izradi rada. Drugi dio rada objašnjava određene pojmove koji se protežu kroz rad. Određuje se zakonodavni okvir prava na pristup informacijama u Republici Hrvatskoj, koji se povezuje sa transparentnošću te se prikazuju dobri primjeri nekih lokalnih jedinica. Zatim se rad usredotočuje na procese digitalizacije, navode se strategije i nacionalni planovi javne uprave za naredna razdoblja. Posljednji dio rada je *Zaključak*, donesen na temelju pisanog rada i korištene literature.

Pojam javna uprava, uz državnu upravu, obuhvaća i jedinice lokalne i regionalne samouprave. „Javna uprava se definira kao tijelo koje je dobilo političke ovlasti i sredstva potrebna za zadovoljavanje općih interesa čija je krajnja svrha opći interes ili promicanje općeg dobra“ (Perko Šeparović, 2006.).

Jedna od važnih činjenica je da se većina razgovora u vezi lokalne samouprave svodi na kritiziranje i obećavanje veće učinkovitosti koje najčešće ostaje samo slovo na papiru. Na kraju dovodimo u pitanje što je bitno u procesu i interakciji između građana i javne uprave? Je li to zadovoljan korisnik usluga ili je bitno da se rad ili usluga pruži u što kraćem vremenskom okviru i da ona bude ispravna, brza i učinkovita. Čini se da su oba odgovora točna te da se međusobno isprepliću. Bitno je za naglasiti da je kroz dugogodišnji rad uloženo mnogo sredstava i napora za danas bitne i pohvaljene aplikacije koje su pomogle razvoju digitalizacije i društva u cjelini na lokalnoj i državnoj razini.

U nastojanju da se raskine s nasljeđem jednostranačkog sustava početkom 1990-tih, Hrvatska se opredijelila za model germanske tradicije u svojoj lokalnoj razini. Međutim, paralelno je u Hrvatskoj (kao i drugim tranzicijskim zemljama) došlo do jačanja središnjih institucija (Koprić, 2003.). Prema Kopriću, tek je reformama u 2000. i 2001. godini uslijedio značajniji napredak u decentralizaciji te su stvorene mogućnosti za stabilizaciju lokalnih institucija. Hrvatski je Ustav već 1999. godine jamčio pravo na lokalnu samoupravu, ali je tek ustavnim promjenama iz 2000. godine taj dio značajno izmijenjen. Prema sadašnjem Ustavu Republike Hrvatske, teritorijalnim jedinicama osigurava se relativno širok samoupravni djelokrug.

2. DEFINICIJE POJMOVA

2.1. Jedinice lokalne samouprave

Jedinice lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj su općine i gradovi koji se osnivaju zakonom. Općine se u pravilu osnivaju za više naseljenih mjesta koja predstavljaju prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu te su povezana interesima stanovništva.

Općina je ujedno i naziv za najnižu i osnovnu političko-teritorijalnu jedinicu i za organizaciju lokalne samouprave i lokalne uprave na njezinom teritoriju. Lokalna samouprava prvenstveno postoji radi toga da se lokalnom stanovništvu omogući sudjelovanje i utjecaj u procesu upravljanja te da se osigura što lakši pristup službama. Stoga, i teritorij lokalne jedinice mora biti određen tako da se postignu te svrhe. Međutim, postavlja se pitanje da li bi sustav jedinica lokalne samouprave bio bolje organiziran ako bi se on sastojao od većeg broja manjih jedinica ili pak manjeg broja krupnijih jedinica. Često na to pitanje nemamo odgovora. Male jedinice lokalne samouprave imaju svojih velikih prednosti, no često se u prilog velikih lokalnih jedinica stavljaju baš oni ekonomski razlozi. U većoj lokalnoj jedinici moći će se prikupiti veća količina financijskih sredstava jer je pretpostavka da u njoj ima i veći broj poreznih obveznika. Međutim, često se u većim jedinicama pokazuju ozbiljne poteškoće u korištenju javnih službi jer takva jedinica obuhvaća i velik teritorij.

Grad je jedinica lokalne samouprave u kojoj je sjedište županije te svako mjesto koje ima više od 10.000 stanovnika, a predstavlja urbanu, povijesnu, prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu te u sastav grada mogu biti uključena i prigradska naselja koja s gradom mogu biti povezana dnevnim migracijama te ostalim svakodnevnim potrebama stanovništva (Zakon o lokalnoj i regionalnoj samoupravi, Narodne novine broj 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20). Prema suvremenom modelu, lokalna se samouprava brine o nizu javnih usluga potrebnih lokalnoj zajednici i njezinim građanima da osigurava i pruža određene usluge.

S vremenom se glavna svrha lokalnih jedinica mijenjala, pa je pored osnovnih poslova sada i zadaća lokalnih jedinica organizacija, financiranje, privlačenje financijskih sredstava iz EU fondova, osiguravanje i pružanje širokog aspekta socijalnih usluga dok se u novije vrijeme prepoznaje i njezina uloga u zaštiti i očuvanju prirodnog i zdravog okoliša i zaštite prirode. Javni poslovi su oni poslovi koji se obavljaju u javnom interesu, a utvrđuju ih legitimna

politička tijela neke zemlje. Javni poslovi mogu predstavljati odgovornost isključivo središnje države, ako je riječ o centraliziranim zemljama. U decentraliziranim zemljama dio javnih poslova u odgovornosti je samoupravnih jedinica na nižim razinama teritorijalnog sustava (Koprić, 2005.).

Gradovi se međusobno razlikuju po veličini, tipu ekonomske aktivnosti i slično. Upravljanje gradom je kontinuirana djelatnost postavljanja ciljeva, usmjeravanja, vođenja, povezivanja i olakšavanja načina pristupa raznim uslugama i slično. Kvalitetni odnosi s građanima, civilnim društvom temelj su dobrog upravljanja (Koprić i sur., 2021.).

Međunarodnopravni temelj lokalne samouprave je Europska povelja o lokalnoj samoupravi koja u članku 3. stavku 1. definira lokalnu samoupravu kao pravo i sposobnost lokalnih vlasti da u okvirima zakona reguliraju bitni dio javnih poslova i njima upravljaju u interesu stanovništva i uz vlastitu odgovornost. Republika Hrvatska Europsku je povelju potvrdila Zakonom o potvrđivanju Europske povelje o lokalnoj samoupravi (Narodne novine broj 14/97) iz 1997. godine te je primjena prihvaćenih odredaba započela 1. veljače 1998. Zakonom o potvrđivanju iz 1997. prihvaćen je samo „inicijalni set“ odredaba, dakle, one odredbe Povelje koje su predstavljale minimum bez kojeg ratificiranje nije niti moguće. 2007. godine pokrenuta je inicijativa usmjerena prema ratificiranju preostalih odredaba Europske povelje. Ta inicijativa bila je uspješna. Zakonom o izmjeni i dopuni Zakona o potvrđivanju Europske povelje o lokalnoj samoupravi (Narodne novine broj 4/08) su u svibnju 2008. u cijelosti prihvaćene odredbe Povelje. Međutim, Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o potvrđivanju Europske povelje o lokalnoj samoupravi stupio je na snagu u Republici Hrvatskoj par mjeseci kasnije – 1. listopada 2008. godine (Novi informator, 2012.).

Povelja „promovira“ načelo supsidijarnosti u odnosima središnje državne vlasti i lokalnih jedinica. Prema Povelji se javne ovlasti trebaju obavljati tako da se preferira da pripadaju vlastima koje su najbliže građanima (članak 4). Prema Ustavu Republike Hrvatske, javni poslovi trebali bi se raspoređivati tako da prednost imaju tijela najbliža građanima (Narodne novine broj 124/200, članak 134. stavak 4). No, dakako da to ne znači i ne oslobađa više razine od odgovornosti, ali ne znači ni samoodrživost nižih razina.

Europska povelja o lokalnoj samoupravi kao jedan od najvažnijih dokumenta o lokalnoj samoupravi uopće, kao i manje poznati i istraženi Protokol 207. o pravu na sudjelovanje u poslovima lokalnih vlasti iz 2009. godine, intenzivno promiče novu generaciju standarda

dobrog upravljanja u lokalnoj samoupravi ističući participaciju, transparentnost, uključenost i odazivnost kao temelje suvremene lokalne samouprave, osobito u digitalno doba (Musa, Dobrić Jambrović, 2018.).

2.2. Digitalizacija

Digitalizacija predstavlja proces kojim se analogne stvari (proces, dokumenti i sl.) pretvaraju u digitalnu formu, odnosno elektronički oblik.¹ Digitalnu revoluciju karakterizira raširena upotreba digitalnih tehnologija u različitim aspektima ljudskog djelovanja, pri čemu ona sa sobom donosi dubinsku transformaciju društva u gospodarskom, socijalnom i političkom smislu. Politika informacijskog društva usmjerena je na razvoj i usavršavanje korištenja informacijsko-komunikacijskih tehnologija radi bolje kvalitete života. Politika informacijskog društva počinje se razvijati sredinom 1990-ih. Zanimljivo je sagledati put razvoja digitalizacije, jer je u većini zemalja Europske unije uočeno da se slabije razvijene i manje jedinice teže prilagođavaju digitalizaciji.

I Hrvatska je u posljednjem desetljeću pokrenula niz aktivnosti radi razvoja informacijskog društva. 2003. godine pokrenut je Središnji državni ured za e-Hrvatsku (Koprić i sura., 2021.). Međutim, usprkos naporima Hrvatska i dalje zaostaje za državama članicama Europske unije. Mogli bismo reći da tek pojavom virusa COVID-19 su se u Hrvatskoj uspostavili napredniji informacijsko-komunikacijski kanali za odvijanje komunikacije, pružanje boljih usluga građanima te se mnoge usluge pružaju *online*. Pokrenute su mnoge aplikacije koje su doprinijele većem pristupu građana informacijama, omogućile su im brže i jednostavnije korištenje javnih usluga, te uštedu vremena i novaca – što je i temeljni cilj samog procesa digitalizacije.

Kada se govori o objavi informacija na službenim internetskim stranicama javnopravnih tijela tada se u tom slučaju govori se o *e-upravi* koja, ovisno o vrsti informacija i usluga koje pruža, ima četiri različite faze:

1. Fazu oglasnog prostora u kojoj se web stranice upravnih organizacija doživljavaju kao statički mehanizmi za prikaz informacija čiji su građani pasivni promatrači, a dvosmjerna interakcija je gotovo nepostojeća;
2. Fazu djelomičnog pružanja usluga u kojoj građani mogu dobiti dio usluga putem interneta, ali u ograničenom opsegu;

¹ Geod.list2005,1. Terminologija, str 85.

3. Fazu portala koji podrazumijeva *one-stop shop* portal s integriranim uslugama kojeg odlikuje lako korištenje, zaštita privatnosti i sigurnost podataka;
4. Fazu interaktivne demokracije koju odlikuje pružanje usluga i brojne mjere usmjerene na jačanje odgovornosti; web stranice se koriste za sistemsku političku transformaciju. Posjetitelji mogu personalizirati web stranice, dobiti odgovor, davati primjedbe i iskoristiti mnoge sofisticirane mehanizme namijenjene poticanju demokratske odgovornosti (Musa, 2006.).

2.3. *Transparentnost*

Transparentnost je pružanje uvida u organizaciju i rad uprave. Temelji se na dostupnosti javnih informacija i pružanje javnih informacija na zahtjev javnosti i proaktivnom objavljivanju informacija putem medija, interneta, društvenih mreža, publikacija dokumenata i materijala (propisi, izvješća o radu, informativni materijali), na javnim kampanjama i slično. No, transparentnost može biti i ograničena ako se radi o drugim zaštićenim interesima (privatnost, nacionalna sigurnost, gospodarski interesi, intelektualno vlasništvo...).

Često se pojam transparentnost poistovjećuje s otvorenošću. No, kod transparentnosti javna vlast pruža informacije građanima proaktivno ili na zahtjev te je smjer od javne vlasti prema građanima. S druge strane, otvorenošću građani utječu na rad tijela javne vlasti dajući input u procese i odluke, kroz iznošenja mišljenja, stavova, primjedbi te je smjer okrenut od građana prema javnoj vlasti. Tu se podrazumijeva obavještavanje uprave o potrebama, mišljenjima i stavovima građana o radu uprave. Dakle, javna uprava je otvorena prema primanju povratne informacije od građana o svom radu i namjeravanim odlukama. Na taj način građanima se omogućuje da aktivno sudjeluju u procesima donošenja odluka i oblikovanju politika. Sve to potiče i odazivnost i participaciju građana putem predstavki, pritužbi, mišljenja, anketa i drugih vrsta javnog mijenja.

3. JAČANJE ULOGE GRAĐANA I DOKTRINA DOBRE UPRAVE

Upravne organizacije ne postoje zbog samih sebe. One su dio društva te se mijenjaju u skladu s društvenim promjenama. Tijekom vremena razvijale su se i mijenjale razne uloge građana prema upravi: 1. podanici; 2. građani; 3. korisnici; 4. suradnici odnosno partneri; 5. potrošači tj. konzumenti i 6. poduzetnici (Koprić i sur., 2014.).

Građani kao **podanici** karakteristični su, povijesno gledajući, za apsolutističke monarhije. Oni u toj ulozi nisu u stanju „voditi brigu o sebi“ ili „preuzeti odgovornost za svoje djelovanje“, pa to za njih čini državna uprava. U tom razdoblju upotreba sile se smatrala normalnim djelovanjem pa su se ljudi u odnosu na takvu upravu nalazili u podaničkoj ulozi.

Nova uloga javlja se u doba građansko-demokratskih revolucija tj. u razdoblju kada se više nije smatralo da vlast dolazi od Boga pa da samo zbog toga mora pripadati samo jednom čovjeku tj. monarhu. **Građanina** se definira kao čovjeka koji ima politička prava, pravo glasa i pravo biti biran na političke dužnosti. On sudjeluje u odlučivanju o izvršitelju vlasti koji u svojim rukama ima upravu kao instrument.

Kako je javna uprava s vremenom na sebe počela preuzimati sve više poslova koji su se obavljali na dobrobit društva, mijenjao se i njen odnos prema stanovništvu. Proširenje poslova značilo je nove resore za klasičnu državnu upravu koja se, uz klasičnih pet resora, sastojala i od niza javnih službi (npr. prosvjeta, socijalna skrb, zdravstvo i sl.). U odnosu na te službe građani se nalaze kao **korisnici usluga**.

Uloga **suradnika** odnosno partnera označava fazu u kojoj građani počinju sudjelovati u javnim poslovima zahvaljujući brojnim institucionalnim rješenjima koja su to omogućila. Oni mogu davati mišljenja, tražiti informacije, davati stručne savjete u oblikovanju javnih politika i rješavanju problema itd. Važnost toj ulozi daje i činjenica da su građani zajedno s javnom upravom odgovorni za ishode koje imaju javne politike.

Za ulogu **potrošača** tj. konzumenata bitna je doktrina novog javnog menadžmenta koja ima naglasak na ekonomskim vrijednostima i za cilj ima način djelovanja javne uprave što više približiti načinu djelovanja privatnog sektora (Koprić i sur., 2014.). Pa je zato i doktrina novog javnog menadžmenta orijentirana prema ekonomičnosti, efektivnosti i efikasnosti.

Na kraju valja objasniti i ulogu građana kao **poduzetnika** ili inovatora. O poduzetniku se prvenstveno govori kao inovatoru koji postavlja ciljeve, koji je efikasan i efektivan. Sikavica i Novak (1999) smatraju kako je čovjek stjecanjem iskustva i usavršavanjem alata pronalazio sve bolje i bolje metode rada i primjereniju organizaciju da bi što lakše podmirio svoje potrebe uz što manje truda i utrošenog vremena. Ulogom poduzetnika se često zadovoljavaju potrebe zajednice kroz participiranje članova te iste zajednice ali i stvaranjem određenog profita. U ovoj ulozi građane se na drugačiji način nastoji uključiti u procese upravljanja i donošenja javnih odluka. Nastoji im se dati značajnija i po nešto ozbiljnija, a ne samo deklarativna uloga u procesu javnog odlučivanja (Đulabić, 2008).

3.1. Dobra uprava

Dobra uprava se temelji i ističe načela otvorenosti, participacije, odgovornosti i djelotvornosti. S obzirom na suvremene upravne procese i poslove javlja se potreba modernizacije i europeizacije – sve je to Republika Hrvatska trebala savladati u procesu pregovora i procesa pridruživanja Europskoj uniji. Bilo je nužno umrežiti sustav državne uprave i čitavi teritorijalni sustav. Informatizacija (digitalizacija) i umrežavanje moraju uslijediti nakon strukturnih promjena. Bilo je potrebno dodatno istaknuti potencijale interneta (Koprić, 2010.).

Dobra uprava je doktrina koja pored jačanja institucionalnog kapaciteta naglašava sve suprotno onome što je predviđao novi javni menadžment. Dobra uprava (eng. *Good Governance*) predstavlja noviju upravnu doktrinu koja se posebice počinje razvijati tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća. Načela na kojima bi se trebala temeljiti javna uprava i koja bi trebala služiti kao temelj za razvoj javnih institucija Europske unije razrađuje Bijela knjiga iz 2001. godine. Tim dokumentom Europska komisija postavlja smjernice koje bi trebale poslužiti kao temelj za razvoj javne uprave i Europskoj uniji. U dokumentu se navode načela na kojima počiva dobra uprava, a to su načelo otvorenosti (institucije trebaju pridavati više pažnje transparentnosti i komunikaciji prilikom donošenja odluka; upotreba „jezika“ koji je razumljiv za opću javnost); načelo participacije (građani trebaju biti više uključeni u pripremu i provedbu javnih politika); načelo odgovornosti (uloge u procesu donošenja odluka trebaju biti jasnije; svi uključeni akteri trebaju preuzeti odgovornost za ono što rade), efektivnosti (odluke se trebaju donositi na prikladnoj razini i pravodobno, te ostvarivati što je potrebno na temelju jasnih ciljeva i evaluacije budućih učinaka) i načelo povezanosti i usklađenosti (političke mjere i akcije moraju biti usklađene i lako razumljive). Paralelno s ovim načelima kombinira se i načelo

supsidijarnosti (javne ovlasti trebaju pripadati vlastima koje su najbliže građanima), a koju promovira i Europska povelja o lokalnoj samoupravi.

4. ZAKONODAVNI OKVIR PRAVA NA PRISTUP INFORMACIJAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pravo na pristup informacijama koje posjeduju tijela javne vlasti građanima Republike Hrvatske jamči se temeljem Zakona o pravu na pristup informacijama (Narodne novine broj 25/13, 85/15). Tijela javne vlasti su tijela državne uprave, jedinice lokalne i regionalne (područne) samouprave te pravne osobe i druga tijela koja imaju javne ovlasti, pravne osobe kojima je Republika Hrvatska osnivač ili jedinica lokalne ili područne samouprave, pravne osobe koje obavljaju javnu službu, koje se financiraju iz državnog proračuna ili proračuna lokalne ili regionalne samouprave te trgovačka društva u kojima većinsko vlasništvo čine Republika Hrvatska i/ili jedinica lokalne ili regionalne samouprave. Korisnik prava na pristup informacijama, u smislu Zakona o pravu na pristup informacijama, je svaka domaća ili strana fizička ili pravna osoba, a informacija svaki podatak koji tijelo javne vlasti posjeduje, koji je izradilo ili dobilo, a u okviru djelokruga rada tijela javne vlasti (članak 5.).

Kako je kroz povijest jačala uloga građana, tako su se i mijenjale njihove „ovlasti, zadaće i očekivanja“. Građanin danas nije samo onaj koji sluša i nema pravo na dodatna pitanja, već je i aktivni sudionik u formiranju politika. Da bi to bilo moguće, bilo je potrebno da se građaninu omogući uvid u razne dokumente, izvještaje javnih tijela. Sve to omogućava i vodi stvaranju suradničkog odnosa između građana i uprave. Shodno tome, bilo je potrebno i donijeti zakonodavni okvir koji se tiče traženja, pružanja i davanja informacija javnih tijela.

Pravo na pristup informacijama odnosi se na obvezu proaktivnog djelovanja tijela javne vlasti s ciljem pružanja javnosti informacija koja ta tijela posjeduju. Zakonodavni okvir u Republici Hrvatskoj koji uređuje pitanje prava na pristup informacijama čini nekoliko faza razvoja.

Prvu fazu čini donošenje Zakona o pravu na pristup informacijama iz 2003. godine (Narodne novine broj 172/03). Na nju se veže druga faza koja uključuje uvrštavanje odredbi o pravu na pristup informacijama u Ustav Republike Hrvatske izmjenama iz 2010. godine i donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama (Narodne novine broj 144/10, 37/11). Ustavnim promjenama iz 2010. godine u članak 38. stavak 4. Ustava

Republike Hrvatske unesena je odredba kojom se jamči pravo na pristup informacijama koje posjeduju tijela javne vlasti, a prema istoj noveli sva ograničenja prava na pristup informacijama moraju biti razmjerna naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju te nužna u slobodnom i demokratskom društvu, a propisuju se zakonom.

Treću fazu čini stupanje na snagu Zakona o pravu na pristup informacijama 2013. godine (Narodne novine broj 25/13) te stupanje na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama 2015. godine (Narodne novine broj 85/15) (Bevandić i Musa, 2016.). Nepoznavanje odredbi Zakona o pravu na pristup informacijama te nedovoljni kapaciteti Ureda Povjerenika za informiranje doveli su do zakonskih promjena 2013. godine u kojima je ključna novost uspostava nove institucije – Povjerenika za informiranje, kao institucije koja osigurava pravnu zaštitu prava na pristup informacijama i ponovnu uporabu informacija te koja prati i promiče navedena prava. Hrvatski sabor je na sjednici 25. listopada 2013. godine izabrao dr. sc. Anamariju Musa, diplomiranu pravnicu, za povjerenicu za informiranje čime su ostvarene pretpostavke za početak rada institucije i prestanak nadležnosti Agencije za zaštitu osobnih podataka u provedbi Zakona, koja je bila nadležna u navedenom području u razdoblju od 2011. do 2013. godine, a prema ranijem Zakonu o pravu na pristup informacijama.

Povjerenika za informiranje bira Hrvatski sabor na mandat od pet godina. Uvedena je kontrola tijela javne vlasti kroz žalbeni postupak i inspeksijski nadzor, razvijanje dobre prakse kroz donošenje konkretnih odluka i mišljenja te putem međunarodne suradnje, edukacija i promocija te koji objedinjuje zaštitnu, nadzornu i promicateljsku ulogu, s temeljnom zadaćom da korisnicima osigura i olakša pristup informacijama od javnog interesa (Sažetak izvješća o pravu na pristup informacijama za 2021. godinu). Današnji Povjerenik za informiranje je dr. sc. Zoran Pičuljan kojeg je izabrao Hrvatski sabor na sjednici održanoj 21. studenog 2018. godine na mandat od pet godina.

Četvrtu fazu čine promjene Zakona o pravu na pristup informacijama 2015. godine Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama (Narodne novine broj 85/15) koji definira što je informacija, vlasnik informacije, ponovna upotreba informacije, portal otvorenih podataka i slično te taksativno nabroja koja su to točno tijela javne vlasti te što su one obvezne objavljivati na internetskim stranicama na lako pretraživ način i u strojno čitljivom obliku (članak 10.). Najbitnije su izmjene sadržane u članku 11. istog propisa, a koje definiraju da su tijela državne uprave, druga državna tijela, jedinice lokalne i područne

(regionalne) samouprave i pravne osobe s javnim ovlastima dužne provoditi savjetovanje s javnošću pri donošenju zakona i podzakonskih propisa, a pri donošenju općih akata odnosno drugih strateških ili planskih dokumenta kad se njima utječe na interese građana i pravnih osoba. Tako se od travnja 2015. godine provode savjetovanja putem središnjeg portala za provođenje e-savjetovanja (savjetovanja.gov.hr).

Posljednju, petu fazu čine izmjene iz 2022. godine. Hrvatski Sabor je u lipnju 2022. godine donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama (Narodne novine broj 69/22). Najvažnije izmjene su da se Povjereniku daje novi instrument koji bi trebao doprinijeti učinkovitijem rješavanju zahtjeva za pristup informacijama, dana im je ovlast za izvršenje rješenja koje se osigurava izricanjem novčane kazne odgovornoj osobi tijela javne vlasti (članak 25a), a to je čelnik. Svaki čelnik imenuje službenika za informiranje, no ipak odgovornost staje na čelniku. Ovim izmjenama potencira se na odgovorno i pravovremeno postupanje kako bi se izbjegle novčane kazne koje se naplaćuju obustavom na plaći čelnika.

5. USPOREDBA IZVJEŠĆA POVJERENIKA ZA INFORMIRANJE O PROVEDBI ZAKONA O PRAVU NA PRISTUP INFORMACIJAMA ZA 2020. I 2021. GODINU

Kao što je navedeno u prethodnom poglavlju, zakonskim promjenama iz 2013. godine uvedena je nova „institucija“ – Povjerenik za informiranje, koji kao institucija osigurava pravnu zaštitu prava na pristup informacijama i ponovnu uporabu informacija te koja prati i promiče navedena prava. U opisu posla povjerenika za informiranje je i da predaje godišnja izvješća o provedbi Zakona o pravu na pristup informacijama.

- **2020. godina:** Na globalnoj razini ta je godina bila obilježena pandemijom virusa COVID-19, a Republika Hrvatska bila je i dodatno pogođena razornim potresom. Ti događaji utjecali su na promjenu organizacije i djelovanje javnih tijela i to na svim razinama (Izvješće o provedbi ZPPI-a za 2020., str. 2). Promjena u djelovanju i načinu pružanja usluga i slično bilo je potrebno radi otežane izravne komunikacije s korisnicima, smanjivanje fizičkog kontakta osoba. Shodno tome pravo na pristup informacijama ima još veće značenje, ali u promijenjenim okolnostima.

U zaprimanju zahtjeva za pristup informacijama, godinu karakterizira bitno povećan broj zahtjeva upućen tijelima javne vlasti u odnosu na prethodna razdoblja, ali istovremeno i velik udio pozitivno riješenih zahtjeva. Među jedinicama lokalne samouprave izdvaja se Općina Milna (kao i 2019. godine), kao jedina jedinica lokalne samouprave koja Povjereniku nije dostavila odluku o imenovanju službenika.

Od 576 jedinica lokalne i regionalne samouprave, izvješće je dostavilo 558 (što iznosi 96,9% od ukupnog broja), što predstavlja pad u odnosu na godinu ranije, kada je dostavljeno 570 izvješća. Dakle, 18 jedinica nije dostavilo izvješća, a od njih se 6 jedinica nalazi u području pogođenih potresom i to: Sisačko-moslavačka županija, gradovi Glina, Petrinja i Sisak te općine Generalski Stol i Majur. Samo gradovi Sisak i Petrinja te Općina Majur su obavijestili Ured povjerenika da nisu u mogućnosti podnijeti izvješće s obzirom na otežane uvjete rada.

Ostalih 12 jedinica također nisu dostavili godišnje izvješće, a nisu iz područja značajno pogođenih potresom. To su: gradovi Kutjevo i Obrovac te 10 općina (Ervenik, Gradište, Klakar, Kumrovec, Marija Bistrica, Podbablje, Poveljana, Punitovci, Selnica i Višnjani)

(Izvješće o provedbi ZPPI-a za 2020., str. 7).

Praćenja su pokazala da u većini slučajeva sama županija i veći gradovi u toj županiji ostvaruju u prosjeku visoke rezultate. Međutim, gledajući pojedinačno sve jedinice praćene u 2020., primjer dobre prakse predstavlja Grad Rijeka, s gotovo maksimalnim brojem bodova i isticanjem u svakom praćenom segmentu. S visokih 90% istaknule su se Karlovačka županija i Grad Varaždin, zatim Općina Lasinja s 87,1%, Grad Bjelovar i Općina Ljubešćica s 85,7%, Primorsko-goranska županija, Grad Karlovac, Općina Punat, Općina Šandrovac i Općina Žakanje s 84,3% itd. (Sažetak izvješća o provedbi ZPPI-a za 2020., str. 9).

Provedeno je i praćenje jedinica lokalne i regionalne samouprave u pogledu kontinuirane objave informacija na internetskim stranicama. Praćenja su pokazala da županije i veći gradovi u toj županiji ostvaruju visoke rezultate. Najuspješniji je Grad Rijeka s gotovo maksimalnim brojem bodova i isticanjem u svakom praćenom segmentu. S visokih 90% istaknule su se Karlovačka županija i Grad Varaždin (Sažetak izvješća o provedbi Zakona o pravu na pristup informacijama za 2020., str. 9).

Zaključno, u 2020. godini izvanrednih situacija i otežanih uvjeta djelovanja, tijela javne vlasti uglavnom su zadržala razinu ispunjavanja zakonskih obveza, no u odnosu na ranije izvještajno razdoblje, ne bilježe se značajniji pomaci (Sažetak izvješća o provedbi ZPPI-a za 2020., str. 26).

- **2021. godina:** Tu godinu obilježava nastavak djelovanja tijela javne vlasti, Povjerenika i svih dionika procesa pristupa informacijama u izvanrednim okolnostima tj. u uvjetima otežane komunikacije. Od 576 jedinica lokalne i regionalne samouprave, izvješće je dostavilo njih 565. Dakle, vidi se da je obvezu ispunilo 7 jedinica više nego što je to učinilo godinu ranije. Među 11 jedinica koje nisu dostavile izvješće su gradovi Supetar i Zlatar te općine Bedekovčina, Brela, Budinščina, Dvor, Gornji Mihaljevec, Kijevo, Oriovac, Vinodolska. Općina Sućuraj je popunila 44 od 74 pitanja, ali izvješće nije dostavljeno do isteka roka (Izvješće o provedbi ZPPI-a za 2021., str. 7).

Što se tiče pravovremenog, ažurnog i kontinuiranog objavljivanja informacija na internetskim stranicama, pokazalo se da još uvijek postoji visoka razina neispunjavanja

te obveze. Provedeno je kontrolno praćenje 20 županija i pokazalo se da dio županija nije proveo ažuriranja ni potrebne izmjene na svojim internetskim stranicama, s obzirom na ranije ukazane nedostatke u proaktivnoj objavi informacija. Uočena je izrazito niska prosječna razina objave skupova podataka, a *asset*² listu su objavile svega 2 županije (Krapinsko-zagorska i Varaždinska, dok Koprivničko-križevačka ima objavljenu djelomičnu *asset* listu) (Izvješće o provedbi ZPPI-a za 2021., str. 87). Nadalje, 8 županija nema ustrojenu zasebnu rubriku unutar koje se objavljuju natječaji za zapošljavanje, a njih 13 ne objavljuje obavijesti o ishodu natječajnih postupaka.

Prijedlozi i preporuke za 2022. godinu imaju tri cilja: osigurati pravilnu primjenu ZPPI-ja, omogućiti korisnicima učinkovitiji pristup informacijama te olakšati rad tijelima javne vlasti u području rješavanja zahtjeva za pristup informacijama. Sve to oslanja se na preporuke iz prethodnog razdoblja, ali uz manje dopune predstavljaju njihov nastavak (Izvješće o provedbi ZPPI-a za 2021., str. 134, 135).

² Tijela javne vlasti obvezna su objaviti popis o registrima i bazama podataka iz svoje nadležnosti tzv. *asset* lista koja sadrži sljedeće podatke: sljedeće podatke: naziv skupa podataka, učestalost objave/ažuriranja, zakonsku ili drugu osnovu za vođenje, podzakonski propis, način pristupa, poveznicu, uvjete korištenja (dozvole), format objave i kontakt zadužene osobe.

6. MJERENJE TRANSPARENTNOSTI I PRAVA NA PRISTUP INFORMACIJAMA

Nakon što su se objasnili pojmovi transparentnosti i pravo na informiranje, nužno je zaključiti da se pravo na pristup informacijama smatra pravnom verzijom političkog koncepta transparentnosti. Jasno je da se pravo na pristup informacijama koje posjeduju tijela javne vlasti građanima Republike Hrvatske jamči temeljem Zakona o pravu na pristup informacijama, no to pravo proizlazi i iz drugih zakona. Pa je tako, prema članku 156. novog Zakona o proračunu (Narodne novine broj 144/21) koje je na snazi od 1. siječnja 2022. godine, obvezna objava proračunskih dokumenata koji su taksativno navedeni.

6.1. Transparentnost županija, gradova i općina u pogledu proračuna

Institut za javne financije kao javni iznastveni institut, usmjeren na ekonomska, pravna i institucionalna pitanja javnih financija i javnog sektora objavio je 29. lipnja 2022. godine Osvrt o proračunskoj transparentnosti županija, gradova i općina za istraživanje provedeno u razdoblju od studenog do prosinca 2021. godine te od veljače do travnja 2022. godine.

Unatoč što se većina razgovora u vezi lokalne samouprave svodi na kritiziranje i obećavanje veće učinkovitosti i transparentnosti, najnovijim istraživanjem primjećuje se velik napredak prema boljemu. Prosječna proračunska transparentnost svih lokalnih jedinica je u razdoblju od 2015. do 2022. godine porasla s 1,8 na 4,5. Pomaci su primjetni kod svih vrsta lokalnih jedinica za sve proračunske dokumente, a to najbolje prikazuje objava proračuna za građane.

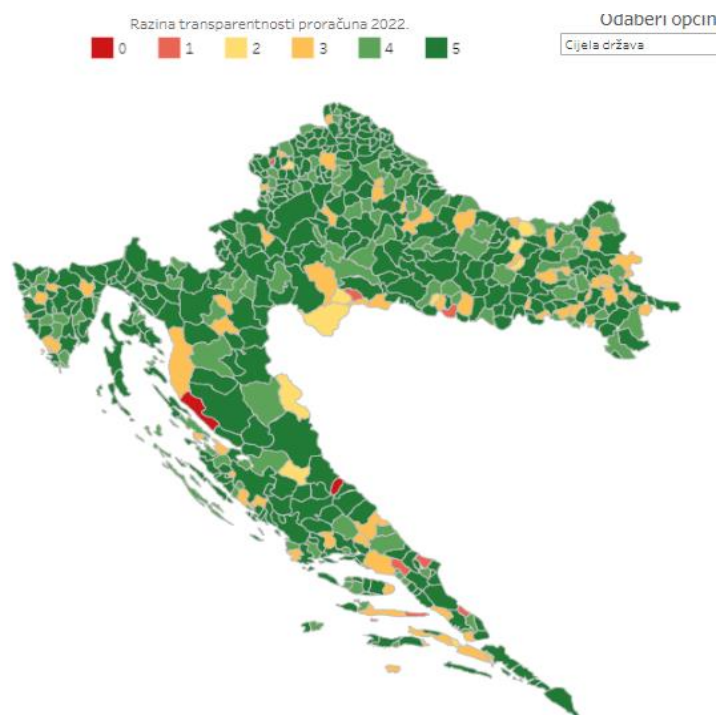
U istraživanju se proračunska transparentnost mjerila brojem ključnih proračunskih dokumenata objavljenih na mrežnim stranicama lokalnih jedinica. To su: izvještaj o godišnjem izvršenju proračuna za 2020. godinu, izvještaj o polugodišnjem izvršenju proračuna za 2021. godinu, prijedlog proračuna za 2022. godinu, izglasani proračun za 2022. godinu te proračunski vodič za građane za 2022. godinu.

6.2. Rezultati

U odnosu na općine, najmanje proračunskih dokumenata prosječno objavile su općine u Sisačko-moslavačkoj, Ličko-senjskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji (3,8 od 5). Najviše, odnosno svih pet ključnih proračunskih dokumenata, objavile su sve općine Požeško-slavonske županije.

S druge strane, u odnosu na gradove, najviše dokumenata objavili su gradovi u Sisačko-moslavačkoj (4,1 od 5) i Ličko-senjskoj županiji (4,2 od 5). Dok su najviše dokumenata objavili (5 od 5) svi gradovi u sedam županija: Brodsko posavska, Karlovačka, Koprivničko-križevačka, Međimurska, Primorsko-goranska, Šibensko-kninska i Zagrebačka.

Slika: Karta gradova i općina prema istraživanju proračunske transparentnosti

**Preuzeto s web stranica Instituta za javnu upravu. Dostupno na:

<https://www.ijf.hr/transparentnost/karta/>

Važno je napomenuti da je pohvalno što se vidi napredak tj. porast prosječne proračunske transparentnosti. No, cilj istraživanja je bio utvrditi količinu ključnih proračunskih dokumenata objavljenih na mrežnim stranicama lokalnih jedinica, bez detaljnije analize njihova sadržaja.

Sama objava dokumenata ne znači da su jedinice apsolutno proračunski transparentne niti da im je vodstvo apsolutno proračunski odgovorno, nego je samo potvrda da su se pridržavale

Zakona o proračunu, Zakona o pravu na pristup informacijama i preporuka Ministarstva financija. No, i ta razina proračunske transparentnosti može se smatrati tek prvim korakom prema potpunijoj transparentnosti odnosno temeljnim preduvjetom za edukaciju građana o lokalnim proračunima (Bronić i sur., 2022).

7. DIGITALNA TRANSFORMACIJA

Digitalizacija i transparentnost jedinica lokalne te digitalna transformacija je put prema napretku i jačanju jedinica lokalne samouprave. Zanimljivo je u kojoj mjeri digitalizacija procesa i pružanja usluga može doprinijeti zadovoljstvu korisnika usluga kao i ubrzanje procesa lokalnih poslova. Također, nužno je sagledati njihov put razvoja digitalizacije, jer je u većini zemalja Europske unije uočeno da se slabije razvijene i manje jedinice teže prilagođavaju digitalizaciji. Digitalna transformacija temeljita je promjena u organizaciji i načinu tradicionalnog poslovanja korištenjem digitalnih tehnologija i primjenom novih modela. Postoje različite definicije digitalne transformacije, ali sve one u određenim dijelovima uključuju temeljitu promjenu u organizaciji i načinu tradicionalnog poslovanja bilo u javnom ili privatnom sektoru, korištenjem digitalnih tehnologija i primjenom novih poslovnih modela.

Suvremeno društvo korjenito se mijenja pod utjecajem novih digitalnih tehnologija – internet i stalna umreženost putem društvenih mreža i ostalih online platformi i komunikacijskih kanala (Pekas, 2021.). Sama riječ transformacija znači da se mijenjaju segmenti društva: gospodarstvo, politika, kultura, obrazovanje, zdravstvo itd. Može se reći da se može primijeniti u gotovo svim poslovima u nadležnosti države ili jedinica lokalne i regionalne samouprave. Smatra se da je isto potrebno u sve većoj mjeri i radi novonastale situacije s korona krizom i svim posebnim okolnostima djelovanja javne uprave. U njima je upotreba informacijsko-komunikacijske tehnologije neizbježna. Pojavom virusa COVID-19 bilo je potrebno žurno reagirati i dati nova rješenja za obavljanje i sređivanje raznih dokumenata, a sve u cilju smanjenja redova ispred šaltera i što manjeg fizičkog (tjelesnog) kontakta građana. Mogli bismo reći da je korona kriza možda i ubrzala neke procese, jer se primjećuje da se u protekle dvije godine moglo online zatražiti veći broj dokumenata, osobito onih koji se odnose na osobna stanja građana.

S pandemijom koronavirusa porasla je svijest o važnosti i potrebi digitalizacije i digitalne transformacije, kao i pitanje hoćemo li za (eventualno) sličnu krizu u budućnosti biti digitalno spremni.

Primjena informacijsko-komunikacijske tehnologije na državnoj, lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini te u okviru javnih službi postala je prijeka potreba čime se nastoji podići kvaliteta pružanja usluga građanima te poboljšati sami odnos između građana i uprave. To omogućava i vodi stvaranju suradničkog odnosa između građana i uprave. Digitalizacijom javne uprave nastoji se osigurati povećanje transparentnosti i otvorenosti uprave, povećanje učinkovitosti rada u javnoj upravi te osiguravanje lakšeg i jednostavnijeg načina ishođenja različitih vrsta dokumenata. U tom smislu, svi poduzeti koraci vodili bi k modernizaciji svih segmenata javne uprave. Dobri primjeri prakse te približavanje europskom modelu korištenja digitalnih platformi doveli bi do unaprjeđenja javnih usluga te približavanju hrvatskog prostora europskom digitalnom administrativnom prostoru, što je jedno od ključnih ciljeva svih aktera zainteresiranih u digitalnu transformaciju.

7.1. Grad Bjelovar – prvi digitalni grad u Hrvatskoj

Grad Bjelovar je 24. rujna 2022. godine službeno postao prvi digitalni grad u Hrvatskoj. U praksi to znači da Bjelovar postaje grad gotovo bez papira, daleko više otvoren prema građanima kojima je realizacijom projekta pojednostavljena komunikacija s gradskom upravom, dok je djelatnicima olakšan posao te omogućeno da budu daleko učinkovitiji u svom radu. Gradonačelnik Dario Hrebak prvi je uveo digitalizaciju u svoju upravu u Bjelovaru te je učinio transparentnim sve rashode svoje uprave (BjelovarLive).

Njihovu upravu sada predstavljaju digitalizirane usluge, uprava koja transparentno obračunava svu svoju potrošnju i gdje manje poreza stvara više prihoda. A ako neki gradovi počnu slijediti Bjelovar, olakšaju život građanima, dobiju veću transparentnost, može se potaknuti više hrvatskih građana da traže sličnu promjenu od svojih gradonačelnika.

Grad Bjelovar je otvoreni grad – koji na jednom mjestu pruža niz elektroničkih usluga koje se odnose na informiranje ili komunikaciju s gradskim službama te uvid u funkcioniranje grada. Točnije dostupne su sljedeće usluge:

- Sustav informiranja građana – prijava preko sustava NIAS
- iTransparentnost – uvid u isplate iz proračuna Grada
- Otvoreni podaci – grafikonski prikaz o stanovništvu, obrazovanju, turizmu, povijesni podaci, iznajmljivači, vatrogasne postrojbe, policijske službe, zdravstvene ustanove i projekti financirani iz EU fondova

- Gradsko oko – grafički prikaz prometnih i komunalnih problema na geografskoj karti Grada
- Financijske kartice – online servis koji građanima omogućava uvid u osobne račune i obveze te mogućnost plaćanja
- GIS Geoportal – pristup javno dostupnim prostornim informacijama (registar javne imovine i prostorni plan)
- Gradska groblja – direktno povezana s lokalnim komunalnim poduzećem (Komunalac Bjelovar)
- Digitalni obrasci – pristup online obrascima koje građani mogu ispuniti i predati online (Zahtjev za sufinanciranje radnih bilježnica i materijala, Obrazac prijave nepropisno odbačenog otpada i slično)

Otvoreni grad, jedinstveno je informatičko rješenje – web platforma (dostupno na: <https://bjelovar.otvorenigrad.hr/>). Otvorena i jednostavna za pristup putem interneta, ova platforma dostupna je putem računala, tableta i smartfona i građanima pruža sve servise na jednom mjestu.

7.2. Grad Rijeka

Grad Rijeka primjer je grada koji brojnim projektima i inicijativama provodi *smart city* koncept (koncept pametnog grada), ali i digitalnu transformaciju gradske uprave. Pritom, moguće je razdvojiti tri skupine postupaka: izrada sustavnih strateških dokumenata (za određivanje cilja i smjer razvoja nekog segmenta Grada; izrada novih mrežnih stranica koja uključuje digitalizaciju usluga (e-usluge) i digitalizaciju komunikacije gradske uprave s građanima i; samu provedbu *smart city* projekata (Smjernice za digitalnu transformaciju).

Pametni gradovi i *smart city* rješenja nisu više daleka budućnost, već se polako dotiču svih nas. Koncept pametnog grada (Smart City) predstavlja viziju urbanog razvoja koja naprednom primjenom tehnologija omogućava održivo upravljanje gradskim resursima i višu kvalitetu života građana (Apsolon, 2021).

Grad Rijeka razvio je različite modele uključivanja građana u procese donošenja odluka, kreiranja proračuna i praćenja rada tijela javne vlasti. Objedinjeni sustav naplate, dva gradska portala, Portal otvorenih podataka Grada Rijeke koji služi za prikupljanje, kategorizaciju i distribuciju otvorenih podataka Grada, komunalnih društava i ustanova. Platforma je dostupna

na <http://data.rijeka.hr>. Uspostava usluge e-Novorođenče je jedna od najkompleksnijih e-usluga na državnoj razini koja omogućuje razmjenu podataka Grada Rijeke s Ministarstvom pravosuđa i uprave kod podnošenja zahtjeva za isplatu novčane potpore za novorođenče.³

7.3. Grad Pregrada

Tako je i Grad Pregrada uvidio potrebu za unapređenjem i povećanjem efikasnosti svojeg poslovanja i uvođenjem digitalnih alata u komunikaciji s građanima te interno u komunikaciji zaposlenika i organizaciji posla. On je također krenuo u izradu smjernica za digitalnu transformaciju (Smjernice za digitalnu transformaciju). Pa je tako informatička tvrtka izradila njihovo sučelje za sljedeće dostupne usluge (<https://pregrada.otvorenigrad.hr/>) kojima se može pristupiti putem korisničkog imena i zaporke ili putem Nacionalnog identifikacijskog i autentifikacijskog sustava (NIAS).

Dostupne usluge:

- Sustav informiranja građana (SIG) – usluga koja omogućuje uvid u status obrade predmeta i dokumenata građana
- Financijske kartice – putem ove usluge stanovnici Pregrade imaju na jednom mjestu dostupne sve potrebne informacije o primjerice izdanim računima, kao i informacije za njihovo plaćanje. Na taj je način maksimalno ubrzano, ali i olakšano provođenje financijskih transakcija prema Gradu
- iProračun – usluga koja nudi da se na jednostavan način stanovnici informiraju i uključuju u proračunske procese svoga grada
- Digitalni obrasci – usluga omogućuje praćenje obrazaca i zahtjeva predanih Gradskoj upravi, dok se putem usluge Digitalni obrasci oni mogu formirati sukladno potrebama građana
- iTransparentnost – usluga daje detaljan, ažuran i vrlo jednostavan pregled postupaka i ugovora nabave roba ili usluga za koje se proračun isplaćuje
- Na dlanu – usluga pomoću koje građani mogu prijaviti komunalne probleme
- mojProračun – usluga kojim se stanovnici informiraju o programima, projektima i aktivnostima u vezi korištenja proračunskog novca prije donošenja konačnog proračuna

³ <https://www.rijeka.hr/rijeka-prvi-grad-u-hrvatskoj-po-spremnosti-za-digitalnu-transformaciju/>

7.4. Grad Split

Otvoreni grad Split u svom portalu otvorenih podatak nudi samo neke online usluge. One se većinom tiču financijskog poslovanja, otvorenosti proračuna. Pa tako na svom portalu nudi sljedeće (<https://moj.split.hr/>):

- iProračun – grafikonski prikazi i prezentacije podataka iz gradskog proračuna u različitim segmentima djelatnosti
- iTransparentnost – transparentan uvid u poslovanje lokalne jedinice i pregled financijskog djelovanja te pregled zaprimljenih dokumenata
- Moj Proračun – usluga koja nudi mogućnost izrade prijedloga financijskih projekcija i slanje Gradu
- Financijske kartice – online servis koji omogućava uvid u međusobna potraživanja i obveze Grada i poslovnih partnera.

Ovdje je bitno za primijetiti da Grad Split još nije uveo mogućnost da građani online zatraže neke obrasce ili zahtjeve od Grada.

7.5. Grad Zagreb

Od usluga lokalne i regionalne (područne) samouprave valja istaknuti da je 2017. godine Grad Zagreb pokrenuo elektroničku uslugu MojZagreb te je ona integrirana u sustav e-Građani. Usluga građanima Grada Zagreba omogućava jedinstvenu točku mobilnog i web pristupa raznim e-uslugama Grada Zagreba. Riječ je o tadašnjoj četrdeset i trećoj elektroničkoj usluzi unutar sustava e-Građani. Nova usluga nije jedina koju pruža lokalna samouprava.

Slika: Slika zaslona e-usluga Grada Zagreba

Dohvaćeno iz zaslona sustava e-Građani unutar modula „Aktivno građanstvo“

U posljednje vrijeme vidi se tendencija napretku, pa tako i ostale jedinice lokalne samouprave imaju svoje portale otvorenog grada, primjerice: Makarska, Rab, Dubrovnik, Otočac, Dugo Selo, Daruvar, Vrbovec itd.

8. SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA RAZVOJ DIGITALNOG DRUŠTVA

Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva je državna upravna organizacija sa zadatkom praćenja i unaprjeđenja razvoja digitalnog društva te usklađivanja sa smjericama i regulativom Europske unije na području digitalnog društva i ekonomije.

Ta organizacija promovira razvoj sigurne digitalne infrastrukture i javnih digitalnih usluga te popularizaciju razvoja digitalnog društva u svim područjima života i djelovanja hrvatskih građana. Ono upravlja procesom digitalizacije u svim tijelima državne i javne uprave; usuglašava politike i ciljeve procesa digitalizacije s nadležnim tijelima, koordinira i sudjeluje u pripremi i obavlja nadzor provedbe strateški važnih ciljeva procesa digitalizacije.

Na web stranicama Središnjeg državnog ureda za razvoj digitalnog društva mogu se naći poveznice na razne usluge. Kao najbitnije istaknuto je „postani e-Građanin“ – portal e-usluga koje pružaju tijela javne vlasti za građane, ali i poslovne korisnike.

8.1. Sustav e-Građani

Sustav e-Građani i njegove usluge smatraju se kao najveći korak Vlade Republike Hrvatske u digitalizaciji javnog sektora (Pekas, 2021.). Portal se sastoji od središnjeg državnog portala gdje

se objedinjuju informacije državnih institucija koje uređuje Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva; korisničkog pretinca gdje korisnik na siguran i pouzdan način prima službene poruke, obavijesti i informacije vezane za osobna zakonska prava i obveze; i NIAS-a (Nacionalni identifikacijski i autentifikacijski sustav) koji putem odgovarajuće vjerodajnice pristupaju javnim elektroničkim uslugama. NIAS korisnicima omogućava siguran i jednostavan pristup elektroničkim uslugama „iz naslonjača“, sa samo jednom prijavom na sustav e-Građani. Posao uspostave i operativnog vođenja NIAS-a povjeren je Financijskoj agenciji.

Sustav e-Građani trenutno koristi oko 40,4% građana Republike Hrvatske (1.571.947 korisnika). Sustav e-usluga kontinuirano se unaprjeđuje, a u sustavu e-Građani trenutno je dostupno 100 javnih e-usluga (Nacionalni plan razvoja javne uprave za razdoblje od 2022. do 2027. godine).

U sustavu korisnik može filtrirati usluge po područjima, korisnicima i razini sigurnosti. Usluge po područjima su: obitelj i život, pravna država i sigurnost, odgoj i obrazovanje, promet i vozila, aktivno građanstvo, prava potrošača, financije i porezi, zdravlje, rad, poslovanje, stanovanje i okoliš te hrvatski branitelji.

Slika: Pregled usluga e-Građani po područjima
Slika zaslona početne stranice sustava e-Građani

Područja		
<p>Obitelj i život</p> <p>Prijava novorođenog djeteta i vjenčanja, dohvat elektroničkih dokumenata iz matičnih knjiga i usluge sustava socijalne skrbi</p>	<p>Pravna država i sigurnost</p> <p>Komunikacija građana s institucijama iz područja unutarnjih poslova, pravosuđa, financija i slično</p>	<p>Odgoj i obrazovanje</p> <p>Pregled postignutih ocjena u osnovnoj i srednjoj školi, prijava studijskih programa i online tečajevi</p>
<p>Promet i vozila</p> <p>Izdavanje dokumenata potrebnih za upravljanje različitim vozilima i drugim prometnim sredstvima</p>	<p>Aktivno građanstvo</p> <p>Građani se mogu aktivno uključiti u komunikaciju s državom</p>	<p>Prava potrošača</p> <p>Provjerite koja prava imate u odnosu na pružatelje javnih usluga</p>
<p>Financije i porezi</p> <p>Komunikacija građana s institucijama iz područja financija i poreza</p>	<p>Zdravlje</p> <p>Pristup vašim osobnim zdravstvenim informacijama kao i informacijama iz područja zdravstvenog osiguranja</p>	<p>Rad</p> <p>Usluge vezane za radnopravni status pojedinca</p>
<p>Poslovanje</p> <p>Elektroničko pokretanje poslovanja, prijava turista, usluge strukovnih komora, prijava industrijskog vlasništva, registar stvarnih vlasnika</p>	<p>Stanovanje i okoliš</p> <p>Komunalne i slične usluge te usluge katastra i zemljišnih knjiga</p>	<p>Hrvatski branitelji</p> <p>Usluge namijenjene hrvatskim braniteljima i članovima njihovih obitelji</p>

Unutar prikazanih područja pruža se niz usluga koje korisnik odabire ovisno o potrebama. Ideja korištenja sustava e-Građani je brža, učinkovitija i preglednija komunikacija građana s tijelima državne uprave pri čemu bi se smanjio broj odlazaka na šaltere i smanjenja papirologije.

Mogu se zatražiti usluge izdavanja raznih potvrda i uvjerenja koja nakon zahtjeva stižu na adresu elektroničke pošte korisnika ili se direktno preuzimaju u korisničkom pretincu.

8.2. Nacionalni plan razvoja javne uprave za razdoblje od 2022. do 2027. godine

U analizi stanja Nacionalnog plana razvoja javne uprave za razdoblje od 2022. do 2027. godine navodi se da reforme provedene u sustavu hrvatske javne uprave u prethodna dva desetljeća poboljšale su učinkovitost javne uprave i njezinu troškovnu učinkovitost. Državna uprava i javne institucije postale su otvorenije i transparentnije, a kroz digitalizaciju se poboljšao pristup javnim uslugama (str. 17). Spremnost javne uprave na transparentnost rada i otvorenost prema korisnicima vidljiva je već jednostavnim pregledom internetskih stranica, budući je samoinicijativna, proaktivna objava informacija o radu tijela, donošenju odluka, važnih akata i strateških dokumenata te raspolaganju javnim sredstvima, postojeća obveza svih tijela javne vlasti prema Zakonu o pravu na pristup informacijama (str. 19).

U strategiji se kao poseban cilj, koji se mora uspostaviti do 2027. godine, ističe Digitalna transformacija javne uprave (str. 41). Naglašava se da je to moguće postići maksimalnom suradnjom i međuinstitucionalnom koordinacijom – jer svjesni smo da nemaju sve institucije uvid u sve. Još uvijek nam (za određene, specifične usluge) treba neka papirnata izjava koju moramo nositi s jedne u drugu instituciju. Nacionalni plan razvoja planira i unaprijediti praćenje upravnog postupanja i odlučivanja u javnoj upravi nadogradnjom postojećeg ZUP IT sustava radi optimizacije upravnog postupanja (str. 43).

8.3. Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine

Vlada Republike Hrvatske je 2018. godine započela s izradom Nacionalne razvojne strategije do 2030. godine kao krovnog dokumenta i sveobuhvatnog akta strateškog planiranja kojim se dugoročno usmjerava razvoj društva i gospodarstva u svim važnim pitanjima za Hrvatsku.

Prema viziji, strategija vidi Republiku Hrvatsku u 2030. godini kao konkurentnu, inovativnu i sigurnu zemlju prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve. Strategija predviđa nekoliko razvojnih smjerova: održivo gospodarstvo i društvo; jačanje otpornosti na krize; zelena i digitalna tranzicija; ravnomjeran regionalni razvoj kod kojeg je bitno spomenuti da će se usredotočiti na razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima kao i na jačanje regionalne konkurentnosti.

Ovdje nas zanima razvojni smjer digitalne tranzicije gdje se navodi da je Republika Hrvatska u 2020. godini bila na 20. mjestu među državama članicama Europske unije s 47,6 bodova, a cilj je do 2030. godine dostići prosjek država članica Europske unije 52,57.

Slika: Razvojni smjerovi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030.

RAZVOJNI SMJEROVI

Izvor: Slika preuzeta s <https://hrvatska2030.hr/>

8.4. Strategija digitalne Hrvatske za razdoblje do 2030. godine

Na svojoj 71. sjednici održanoj dana 29. srpnja 2021. godine, Vlada Republike Hrvatske donijela je Odluku o pokretanju postupka izrade Strategije digitalne Hrvatske za razdoblje do 2030. godine. Za izradu Strategije zadužen je Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva, a izrada Strategije temeljeni se na aktivnoj participaciji 40-ak ključnih dionika digitalizacije Hrvatske, a to su brojna tijela državne uprave i relevantna državna poduzeća, udruženja jedinica područne (regionalne) samouprave, udruženja poduzetnika te akademska zajednica. Strategija će obuhvatiti strateške ciljeve i prioritete koji će biti osnova za definiranje mjera u sljedećim područjima, a s ciljem uspostave sustavnog pristupa digitalizaciji:

1. Digitalna tranzicija gospodarstva
2. Digitalizacija javne uprave i pravosuđa
3. Razvoj širokopojsasnih komunikacijskih mreža
4. Razvoj digitalnih kompetencija i digitalnih radnih mjesta

Zahtjev za pokretanje izrade Strategije digitalne Hrvatske proizlazi iz nacionalnog i EU konteksta i prepoznaje iste razvoje smjerove kao i Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine.

9. POVEZANOST DIGITALIZACIJE I TRANSPARENTNOSTI JAVNE UPRAVE

Digitalizacijom javne uprave nastoji se osigurati povećanje transparentnosti i otvorenosti uprave, povećanje učinkovitosti rada u javnoj upravi te osiguravanje lakšeg i jednostavnijeg načina ishođenja različitih vrsta dokumenata. Primjena informacijsko-komunikacijske tehnologije na državnoj, lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini u okviru javnih službi postala je prijevaka potreba čime se nastoji podići kvaliteta pružanja usluga građanima te poboljšati sami odnos između građana i uprave. To omogućava i vodi stvaranju suradničkog odnosa između građana i uprave. Digitalni građanin je osoba koja posjeduje i učestalo koristi tehničke vještine i znanja u svojoj digitalnoj interakciji, i to na način da utječe na svoju društvenu okolinu kroz digitalnu političku i građansku participaciju, istovremeno pridržavajući se etičkih kodeksa te poštujući i štiteći svoja, ali i tuđa prava u digitalnom svijetu (Pekas, 2021.).

Javna uprava objavljuje svoje dokumente, proračune (povezati transparentnost i otvorenost) tada se građanin osjeća i spremnijim sudjelovati u javnim poslovima – tj. e-savjetovanjem. On ako se osjeća da je informiran i da ima utjecaja on će i spremnije sudjelovati i participirati u lokalnim poslovima.

Trend uporabe elektroničkih dokumenata pokazuje stalan rast iz godine u godinu, te je za očekivati kako će se u narednim godinama udvostručiti.

10. ZAKLJUČAK

Kao što je rečeno na početku rada da se često razgovori oko lokalne samouprave, točnije – oko brzine rješavanja potreba građana u vidu određenih usluga, jako često svodi na negativan kontekst. No, smatram da takva tvrdnja više nije u potpunosti točna. Kroz rad su se prikazale dobre prakse pojedinih gradova, a ima ih i još. Smatram da je Republiku Hrvatsku „poguralo prema napretku“ članstvo Europskoj uniji. Kroz pregovore dana su joj brojna zaduženja i prioriteta koje je morala ostvariti. Također, situacija s COVID-19 virusom također je postavila pred Hrvatsku novi problem koji se morao brzo riješiti, a sve sa ciljem smanjivanja fizičkog kontakta i stajanja u redovima na određenim šalterima gdje su građani tražili određene potvrde, rješenja, uvjerenja.

Istraživanjem instituta javnih financija pokazalo se da su jedinice lokalne samouprave od 2014. godine do danas poboljšale svoju transparentnost u vidu proračuna. Također, sustav e-Građani svakim danom ima sve više i više korisnika usluga.

No, Hrvatska još uvijek nije 100% spremna biti na vrhu ljestvice kao neke druge europske zemlje. Nema dovoljno kapaciteta i nužno je stalno osposobljavanje i usavršavanje službenika. Svjesni smo i da je trenutačno na snazi Odluka o zabrani novog zapošljavanja službenika i namještenika u javnim službama koja je samo jedna u nizu sličnih odluka koja služi formiranju restriktivne politike prema zapošljavanju službenika i namještenika u državnoj upravi, smanjujući i ograničavajući njihov broj (Negativni aspekti digitalizacije, 2021.). Dakle, nije moguće zaposliti službenike koji bi radili samo na ostvarivanju transparentnosti i pružanja informacija kako je zamišljeno. Europska komisija je u Izvješću digitalnog napretka država članica kroz praćenje DESI za 2021. godinu ocijenila da je napredak Republike Hrvatske ispod prosjeka (Nacionalni plan razvoja javne uprave za razdoblje od 2022. do 2027., str. 19).

Međutim, iako je Republika Hrvatska smještena na ljestvici ispod prosjeka, smatram da ona ide u dobrom smjeru prema ostvarivanju zadanih ciljeva, no isto tako smatram da ima previše strategija, nacionalnih razvojnih planova te je često građaninu nejasno na koji način ostvariti neko pravo. U manjim lokalnim jedinicama, osobito u brdskom dijelu nema toliko dobrog pristupa internetu, a svjesni smo i da u Hrvatskoj živi sve više starije populacije koje uopće ne koriste internet alate.

Mogli bismo zaključiti da će u urbanim mjestima uvijek biti veći postotak odazivnosti i sudjelovanja građana, kao i interesa za korištenje sustava e-Građani i slično, dok će u manjim sredinama većinom starije populacije, sudjelovanje biti nešto slabije.

Hrvatska ide u dobrom smjeru, vidi se napredak, a što će biti u budućnosti možemo samo nagađati. Moja očekivanja su velika.

Popis literature:

1. APSOLON (2021). *Smart city rješenja: Kako se mali Hrvatski gradovi mogu pametno razvijati?* Valentina Galijan, 19.4.2021. Dohvaćeno iz: <https://apsolon.com/smart-city-rjesenja-kako-se-mali-gradovi-mogu-pametno-razvijati/>
2. Bevandić, D. & Musa, A. (2016). *Primjena zakona o pravu na pristup informacijama*.
3. Zagreb, Hrvatska: Povjerenik za informiranje. Dohvaćeno iz: https://pristupinfo.hr/wp-content/uploads/2018/10/Prirucnik_za_sluzbenike_e_book.pdf?x57830
4. Bronić, M., Opačak, M., Ott, K., Petrušić, M., Prijaković, S., & Stanić, B. (2022). *Osvrti instituta za javne financije*, 126, 29.6.2022. Dohvaćeno iz: [126.pdf \(ijf.hr\)](https://www.ijf.hr/126.pdf)
5. Đulabić, V. (2008). Građani i javna uprava na primjeru Građa Zagreba: sudionici u demokratskom procesu ili korisnici usluga. *Hrvatska i komparativna javna uprava*, 1(08), str. 140. Dohvaćeno iz: chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcgclefindmkaj/https://hrcak.srce.hr/file/200024
6. Džinić, J. (2016). Power point prezentacija s predavanja. *Transparentnost i otvorenost javne uprave. Participacija građana u odlučivanju. Odnosi uprave s građanima*.
7. Geodetski list (2005). Terminologija 1-05, str 85. Dohvaćeno iz: chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcgclefindmkaj/https://hrcak.srce.hr/file/419637
8. Harambaša, A. *Mapiranje otvorenih podataka u tri resora hrvatske državne uprave*. Završni rad. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Dohvaćeno iz: [file:///C:/Users/P%C5%A0%20Ladanje%20Gornje/Downloads/završní_rad_-_harambasa_ana.pdf](file:///C:/Users/P%C5%A0%20Ladanje%20Gornje/Downloads/zavrсни_rad_-_harambasa_ana.pdf)
9. Kopajtich-Škrlec, N. (2012). *Primjena Europske povelje o lokalnoj samoupravi u Republici Hrvatskoj*, Informator broj 6113-6114 od 10. listopada 2012. Dohvaćeno iz: <https://informatior.hr/informatiori/6113-6114-0c9f9d62-149e-4ad3-8945-dd49a5c38d60>

10. Kraljić, A. (2018). *Pravni značaj Europske povelje o lokalnoj samoupravi za Hrvatski pravni sustav*. Završni rad. Požega: Veleučilište u Požegi, Društveni odjel.
11. Koprić, I. (2003). *Razvoj lokalne samouprave u Hrvatskoj problemi i vrijednosne orijentacije*. Skraćena i prilagođena verzija.
12. Koprić, I. (2005). Djelokrug lokalne i regionalne samouprave. *Hrvatska javna uprava*, 5(1) 35-79)35-36).
13. Koprić, I. (2010). Mjere za modernizaciju Hrvatske. U: R. Blažević, urednik, *Upravna znanost*. Zagreb. Društveno veleučilište.
14. Koprić, I., Marčetić, G., Musa, A., Đulabić, V., Lalić Novak, G. (2014). *Upravna znanost - Javna uprava u suvremenom europskom kontekstu*. Zagreb.
15. Koprić, I., Marčetić, G., Musa, A., Đulabić, V., & Lalić Novak, G. (2021). *Upravna znanost. Javna uprava u suvremenom upravnom kontekstu*. Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Pravni fakultet, Studijski centar za javnu upravu i javne financije.
16. Musa, A. (2006). *E-uprava i problem digitalne podjele*. Dohvaćeno iz Pravo.hr: <https://www.pravo.unizg.hr/UZ/dokument>
17. Musa, A., & Dobrić Jambrović, D. (2018). *Participacija na lokalnoj razini kao standard Vijeća Europe*. Institut za javnu upravu, str. 1-56. Dohvaćeno iz: www.iju.hr
18. Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku 2012. (NKPJS 2012.), NN 96/12.
19. Nacionalni plan razvoja javne uprave za razdoblje od 2022. do 2027. godine.
Dohvaćeno iz:
https://mpu.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Strategije,%20planovi,%20izvje%C5%A1%C4%87a/Nacionalni%20plan%20razvoja%20javne%20uprave%20za%20razdoblje%20od%202022_2027.pdf

20. Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine. Dohvaćeno iz:
<https://hrvatska2030.hr/>
21. IUS-INFO. Negativni aspekti digitalizacije, (2021). Dohvaćeno iz:
<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/45140>
22. Objava o stupanju na snagu Europske povelje o lokalnoj samoupravi, Narodne novine
2/2007
23. Pekas, K. (2021). *Digitalizacija u javnom sektoru na primjeru sustava e- Građani*.
Diplomski rad. Zadar: Sveučilište u Zadru, Odjel za ekonomiju.
24. Perko Šeparović, I. (2006.). *Izazovi javnog menadžmenta - dileme javne uprave*. Zagreb:
Golden marketing - Tehnička knjiga.
25. Povjerenik za informiranje (2021). *Sažetak izvješća o pravu na pristup informacijama
za 2021.* (objavljeno ožujak 2022.)
26. Sikavica, P., & Novak, M. (1999) Poslovna organizacija. Zagreb: Informator.
27. Službene stranice Središnjeg državnog ureda za razvoj digitalnog društva, dohvaćeno
iz: <https://rdd.gov.hr/o-sredisnjem-drzavnom-uredu/9>
28. Službene stranice Grada Bjelovara. Dohvaćeno iz: <https://bjelovar.otvorenigrad.hr/> ;
<https://bjelovar.live/bjelovar-je-danas-postao-prvi-digitalizirani-grad-u-hrvatskoj/>
<https://bjelovar.otvorenigrad.hr/>
29. Službene stranice Grada Splita. Dohvaćeno iz: <https://moj.split.hr/>
30. Službene stranice Grada Pregrade. Dohvaćeno iz: <https://pregrada.otvorenigrad.hr/>
31. Službene stranice Grada Rijeke: Dohvaćeno iz: <https://www.rijeka.hr/rijeka-prvi-grad-u-hrvatskoj-po-spremnosti-za-digitalnu-transformaciju/>

32. Smjernice za digitalnu transformaciju Grada Pregrade. Dohvaćeno iz:
https://www.pregrada.hr/sites/default/files/Smjernice%20za%20digitalnu%20transformaciju%20Grada%20Pregrade_final.pdf
33. Strategija digitalne Hrvatske za razdoblje do 2030. Dohvaćeno iz:
<https://rdd.gov.hr/UserDocsImages/SDURDD-dokumenti/Predstavljanje%20Analize%20stanja%20za%20izradu%20Strategije%20za%20interesiranoj%20javnosti.pdf>
34. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 85/2010.
35. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 124/2000.
36. Zakon o pravu na pristup informacijama, Narodne novine 172/2003.
37. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama, Narodne novine 144/2010, 37/2011.
38. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama, Narodne novine 85/2015.
39. Zakon o pravu na pristup informacijama, Narodne novine 25/2013, 85/2015.
40. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama, Narodne novine 69/22.
41. Zakon o lokalnoj i regionalnoj samoupravi, Narodne novine 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20.